

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет іноземної філології
Історичний факультет

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Тези доповідей
I Міжнародної науково-методичної конференції
20 березня 2020 р.*

Харків – 2020

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі: Н.В. Руда, Л.М. Ямпольська

Організаційний комітет конференції:

І.Ф. Прокопенко – академік НАПН України, доктор педагогічних наук, ректор (голова);

Ю.Д. Бойчук – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи ХНПУ імені Г.С. Сковороди (заступник голови);

Хошіно Юічі – Другий секретар Посольства Японії в Україні (заступник голови).

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей I Міжнародної науково-методичної конференції, 20 березня 2020р. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. – 258 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 4 від 15.06.2020р.

До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики викладання сходознавчих дисциплін, перекладу, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

Видано за рахунок укладачів

©Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
© Н.В. Руда, Л.М. Ямпольська

ЗМІСТ
ФІЛОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Криворучко С.К. Метафоричність у романі Мо Яня 莫言 «Великі груди, широкі сідниці» 丰乳肥臀.....	8
Санатуллах Басам. Історичні передумови розвитку перської мови (تاریخی پیشینه) (فارسی زبان).....	10
Бикова І.А., Скразловська І.А. Символічне значення кольорів в культурі народів Сходу.....	13
Жукова К.Є. «Мислення через ієрогліфи» - феномен традиційної культури Китаю.....	15
Завгородня О.С. Епічна поема Абулькасіма Фірдоусі «Шах-Наме».....	16
Сєкіна Н.Д. Стилiстично-емоційна забарвленість гендерно маркованих фразеологізмів.....	19
Ван Сяоцянь. Проблема перекладу класических китайських текстів на мови країн Заходу.....	20
Ажнина Л.А. Особливості транслітерації деяких китайських імен власних.....	21
Ковальова В.В. Фонетичні особливості шанхайського діалекту.....	23
Коляда А.В. Особливості використання пекінізмів на лексичному рівні у п'єсі Лао Ше «Чайна».....	24
Мілова Д.І. Аспекти китайських дієслів у відображенні української мови.....	27
Проша О.Є., Мараховська О.В. Іранська каліграфія.....	28
Ситнікова В.А. Функціонування графеми «доц» у складених ієрогліфах.....	29
Субота І.А. Образ минулого у новелах Лейли аль -‘Усман.....	32
Сусленко А.М. Особливості походження іранських прізвищ.....	34
Фотеску І.В. Проблематика використання наголосу мови та складу в сучасній японській мові.....	35
Шапаренко Е.Е. Стилiстичні особливості китайських текстів публіцистичного стилю.....	37
Юрченко М.Е. Відмінності між японським і українським діловим листуванням.....	38

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СХІДНИХ МОВ

Руда Н.В. Аналітичне читання як один з засобів формування китайськомовної компетентності студентів.....	40
Ахмад О.Р. Кейс-метод (Case Study) як форма інтерактивного навчання арабської мови.....	41
Компанієць О.В., Баличева В.М. Використання гаджетів та досягнень новітніх технологій при вивченні івриту.....	43
Андрєєва Ю.В. Дослідження мотивації студентів до вивчення китайської мови та методи її підвищення.....	44
Копилова Н.А. Переваги навчання китайської лексики у середній школі за допомогою наочних засобів навчання.....	47
Локшина Ю.Г. Методика викладання японської мови як дисципліна вільного вибору студентів.....	48
Подгорний Г.В. Спецкурс «Вступ до сходознавства» в гімназії.....	50
Сєгада Ж.П. Література Японії в освітньому процесі Київської гімназії східних мов №1.....	53
Ткаченко О.І. Науково-педагогічні підходи до навчання китайської мови учнів Київської гімназії східних мов №1.....	55
Дмитрієва А.В. Порівняльний аналіз підручників «DISCOVER CHINA» та	

або навіть будуються окремі жанри. До ієрогліфічних прийомів відносять такі стилістичні прийоми, як розбиття, складання ієрогліфів, додавання і скорочення рис, запозичення форми, використання ієрогліфів з однаковими графемами. У таких прийомах на перший план виходить саме форма, написання, структура ієрогліфа, його ж вимова, читання виконує другорядну роль [1, 8-9]. Особливістю цих прийомів є те, що для більшої виразності мовлення використовується написання і структура ієрогліфа. Такі стилістичні прийоми звичайно використовують саме написання знаку і не пов'язані з семантикою слова. Характерною рисою прийомів є те, що, хоча вся фраза може бути вимовлена, прочитана, кожен ієрогліф зберігає своє читання, саме форма, написання ієрогліфа виконує провідну роль.

Такі стилістичні прийоми, як розбиття, складання ієрогліфів, додавання і скорочення рис, запозичення форми, використання ієрогліфів з однаковими графемами вимагають від читача або слухача знання ієрогліфічної культури Китаю. Незнайомі з ієрогліфічною культурою люди, неграмотні люди, йдеться і про китайців і про іноземців не зможуть зрозуміти значення висловлювання. [1, 10-16]. Таке мислення дозволяє ієрогліфічним стилістичним прийомам використовуватися в усному мовленні.

Прикладом є широке використання в повсякденному житті прийому розкладання ієрогліфа задля спрощення комунікації. Це уточнення написання прізвища 我姓李, 木子李, або знайоме всім, хто вивчає китайську, уточнення 白勺的, 双人得, 土也地

Доказом існування ієрогліфічного мислення вважаємо описаний в творах процес пошуку необхідного для стилістичного прийому ієрогліфа. У таких випадках герой підбирає ієрогліф, щоб, наприклад, скласти загадку виключно виходячи із його структури та складових графем. Гарним прикладом пошуку потрібного ієрогліфу є анекдот про двох чоловіків з прізвищами 李 та 姜. У першого народжувалися лише доньки, а у другого лише сини. Другий часто називав першого 老木 (стара деревина) і той довго не міг зрозуміти чому. Проте згодом зрозумів: з його прізвища прибрали графему 子 (син). Наступного дня, коли зустрів свого друга, він привітався з ним 老羊, 你好! (Добрий день, старий баран!), прибравши з прізвища опонента графему 女 (донька) а потім пояснив: «Ти сміявся, що в мене немає синів, а я посміявся, що в тебе немає доньок!». Як ми бачимо, другий чоловік довго шукав причину, чому ж його так називають, а потім знайшов спосіб помститися. Цей анекдот ілюструє і можливість ієрогліфічних прийомів, їх застосування у повсякденному житті, а також те, що ієрогліфічні стилістичні прийоми існують і в писемному і в усному мовленні.

Слід зазначити, що на сьогодні далеко не всі крайові графеми можуть вживатися самостійно. В результаті реформи писемності в 20 ст змінилося написання деяких графем та ієрогліфів, що в деяких випадках ускладнює сприйняття навіть для китайців. Сприйняття ієрогліфічних стилістичних прийомів ускладнено для не носіїв мови, адже для них є неможливим мислення через ієрогліфи, а така мовна гра в більшості випадків не перекладається, за винятком художньої літератури де в примітках можуть бути надані коментар та роз'яснення.

Тож формування в специфічного «мислення через ієрогліфи», яке дозволить сприймати традиційну ієрогліфічну культуру Китаю вважаємо важливим завданням студентів, що вивчають китайську мову.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 曹石珠. 汉字修辞研究. / 曹石珠. – 长沙: 岳麓书社, 2006. – 269 页.

ЕПІЧНА ПОЕМА АБУЛЬКАСИМА ФІРДОУСІ «ШАХ-НАМЕ»

*Завгородня Олена Сергіївна, викладач кафедри східних мов
Харківський національний університет імені Г.С. Сковороди*

Епічна поема Абулькасіма Мансурі ібн Хасана Тусі Фірдоусі «Шах-наме» — одна з найдивовижніших і найграндіозніших поем у світовій літературі, яка в декілька разів перевершує за обсягом «Іліаду» і «Одіссею» Гомера. Це чудовий поетичний епос, що складається з 55 тисяч бейтов (двовіршів), в яких чарівно переплелися в одвічній боротьбі теми слави і безчестя, любові і ненависті, світла і темряви, дружби і ворожнечі, життя і смерті, перемоги і поразки (3).

Основу сюжету утворюють легенди про перших шахів Ірану, оповіді про багатирів-героїв, які завжди були опорою іранського трону в епоху правління династії Ахеменідів (VI – IV століття до н.е.), реальні події і легенди, пов'язані з перебуванням в Ірані Олександра Македонського. У поемі викладається вся напівлегендарна історія домусульманського Ірану, починаючи з часів правління перших міфічних царів і до кінця епохи правління династії Сасанідів (VII ст.).

Поема відрізняється багатством сюжетних ліній і стрункністю композиції, і формально поділяється на 50 різних за обсягом частин (від декількох десятків до декількох тисяч бейтів), які мають назву царювання («падишахі») і в яких оповідається про правління 50 іранських шахів. Цим і пояснюється назва твору «Шах-наме» («Книга царів»). Кожне царювання побудовано за певною схемою: зачин, тронна промова, оповідання, передсмертний заповіт, кінцівка. В середині окремих царювань є великі оповіді (дастани). Найзначніші дастани епопеї — «Заль і Рудабє», «Сім подвигів Рустама», «Рустам і Сухраб», «Сіявуш», «Сім подвигів Ісфандіяра», «Рустам і Ісфандіяр», «Біжан і Маніже» та інші.

Епічна поема «Шах-наме» умовно ділиться на три частини: *легендарну* (про перших 10 іранських шахів), в якій оповідається про міфологію стародавнього Ірану і про утворення людського суспільства; *героїчну*, або *богатирську* (про історію наступних 11 шахів), присвячену війнам між Іраном і Тураном, що уособлює кочові іранські племена, які вели безперервні війни з іранцями осілими; *історичну* (царювання 29 шахів, які дійсно правили Іраном за часів появи О. Македонського), що містить в собі історію правління династії Сасанідів, її занепад і підкорення Ірану арабськими завойовниками в VII ст.

У *міфологічну* частину «Шах-наме» увійшли в переробленому вигляді давні іранські міфи і космогонічні уявлення, частково відображені задовго до н.е. в священній книзі зороастризму «Авесті». В *героїчній* частині відбулася контамінація власне іранських епічних оповідей з сістанським (саксько-скіфським) богатирським циклом, причому сістанські мотиви в «Шах-наме» переважали, а Рустам став головним героєм протягом усієї героїчної частини. У «Шах-наме» значною мірою було збережено риси героїчного епосу з розробленими «кліше» для опису поєдинків, сварок героїв та ін. Разом з тим збережена сильна традиція письмової літератури, яка позначається в філософських дебатах і багатослівних повчаннях. *Історична* частина епопеї по формі наближається до версифікованої придворної хроніки, стиль її стислий, за винятком тих епізодів, які являють собою самостійні дастани.

План твору відповідає старій саманідській хроніці «Худай-наме», але окрім неї поет вдався також і до невичерпної скарбниці іранських народних епічних переказів і, використовуючи стародавні легенди про багатирів, зумів силою свого таланту оживити суху хроніку і надати їй дивовижну єдність, тим самим зв'язавши розрізнені епізоди в одне художнє ціле. Фірдоусі використав не включені в сасанідську хроніку легенди Сістану і створив яскраву фігуру богатиря Рустама з його конем Рахшем. Цей вітязь стає головною опорою правовірних іранських князів, що борються з демонічними силами; його образ став улюбленим народним героєм і поширився далеко за межі Ірану, знайшовши своє відображення навіть і в стародавній російській літературі (під ім'ям Еруслана Лазаревича).

Історична частина «Шах-наме» заснована на справжніх хроніках і присвячена опису правління царів династії Сасанідів до останнього представника цієї династії

Йездигерда III і початку арабських завоювань в VII столітті. У цій заключній частині поеми вже немає яскравості міфів і переказів, фольклорних прийомів типізації. Тут панує інший художній принцип, пов'язаний із зображенням згасання могутності Ірану й неминучою загибеллю його останньої правлячої династії.

Сасанідська частина «Шах-наме» вважається дослідниками найменш виразною в художньому сенсі, але це не зовсім вірно, тому що і в цій частині багато яскравих епізодів, таких як про Бахрама Гура, Бахрама Чубіне і Маздака.

Стиль Фірдоусі відрізняється надзвичайним лаконізмом і експресією, епічні штампи співіснують поруч з індивідуально-авторськими мовними характеристиками. Для творчої манери поета властивий прийом гіперболізації, який на відміну від стилю героїчного епосу з його виборчим гіперболізмом, розповсюджується на опис і зовнішності, і душевних переживань, і подвигів героїв. У поетичному мовленні Фірдоусі багато епітетів і порівнянь і відносно мало власне метафор; не використовуються абстрактні образи і уявлення, засновані на категоріях ісламу і середньовічної філософії, а також ремінісценції з арабської літератури, арабські запозичення в лексиці; в той же час в поемі помітно пристрасть автора до іранських архаїзмів (2).

Всю епічну поему «Шах-наме» охоплює ідея боротьби Добра і Зла, яка часто виступає у вигляді опозиції справедливості — несправедливості і представлена в художніх картинах безперервної боротьби Ірану (джерела Добра) і Турана (носія Зла) і в образах, які втілюють думки Фірдоусі про ідеального правителя, захист ідеї законної царської влади, ідеї «фарра» (божественної благодаті).

Інша основна ідейна лінія поеми — любов до рідної країни, Ірану. У «Шах-наме» богатири і шахи вважають своїм священним обов'язком захист вітчизни від зазіхань на її незалежність іноземних загарбників.

Автор поеми як великий письменник-гуманіст прославляє вільну особистість, борця за справедливість і ідеали народу, втілюючи її поетично в конкретних образах Каве, Рустама, Сіавуша, Маздака.

В епоху необмеженого впливу ісламу Фірдоусі оспівав розум як вищий дар, запоруку перемоги і безсмертя людини: *«І той, у кому світоч розуму горить, поганих дій у світі не здійснисть»* (4).

Крім того, поема прикрашена романтичними епізодами (подібно переказам про кохання Заля і Рудабе), прислів'ями та висловами дидактичного характеру. У тканину поеми вкраплені окремі епізоди, що розвиваються в цілі романи і пов'язані з основним оповіданням якоюсь мірою спільністю дійових осіб, такі як знаменитий роман про Біжан і Маніже.

Художні властивості епопеї Фірдоусі ставлять її в один ряд з найвидатнішими творами світової літератури. Вплив «Шах-наме» на всю іранську літературу був надзвичайним великим. Майже весь подальший розвиток епосу в Ірані так чи інакше пов'язаний з цією поемою. Сам автор, розуміючи грандіозність і значущість епопеї для іранського народу і світової літератури пророкував: *«Поемі царів до кінця я довів, засіяв країну всю зернами слів. По всій батьківщині ті підуть слова, у них і душа моя буде жива»* (4).

Про те, що «Шах-наме» дійсно народний епос, свідчить його популярність і цитованість афоризмів з твору в різних формах, навіть у якості декоративних елементів інтер'єру у вигляді кахлів у приміщеннях. Створення ілюстрації до епічних оповідань сприяло розвитку жанру художньої іранської мініатюри — своєрідного жанру образотворчого мистецтва. Протягом багатьох століть «Шах-наме» представляє улюблений художниками-мініатюристами текст для ілюстрування, тому і до теперішнього часу залишається невичерпним джерелом натхнення для майстрів декоративно-прикладного мистецтва (1).

Поема «Шах-наме» перекладена багатьма мовами світу, що свідчить про неабиякій інтерес до цього видатного твору перської літератури в усьому світі. Зокрема українською

мовою її окремі розділи перекладали видатний український історик-сходознавець, письменник і перекладач Агатангел Кримський (вперше опубліковано в журналі Ольги Франко «Житє і слово» у 1895р.), видатний український поет і перекладач Василь Мисик (переклад кількох розділів поеми увійшов до книги його перекладів «Схід і Захід» у 1990р.), видатний український літературознавець, критик, поет і перекладач Микола Ільницький (2017 р.) (4).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамова А.Т., Гюзальян Л.Т. Миниатюры рукописи поэмы «Шахнаме» 1333 года. – Л.: «Искусство», 1985. – 167 с.
1. Андреева И.И. Фирдоуси и его поэтический эпос «Шах-намэ» // Древние и средневековые литературы народов СССР. – Ч.1. – Таджикско-персидская поэзия X – XV веков. – Изд-во Казанского ун-та. – 1990. – С. 32-43.
2. Брагинский И. Царь-книга и ее творец // 12 миниатюр. От Рудаки до Джами. – М.: «Художественная литература». – 1976. – С. 60-89.
3. Фірдоусі Абулькасим. Шахнаме: розділи з поеми. Кн.1. Переклад Миколи Ільницького. Серія «Скарби Сходу». – Тернопіль: «Навчальна книга — Богдан», 2017. – 224 с.

СТИЛІСТИЧНО-ЕМОЦІЙНА ЗАБАРВЛЕНІСТЬ ГЕНДЕРНО МАРКОВАНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

*Секіна Наталія Дмитрівна, викладач кафедри східних мов
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

Експресивний потенціал, виразні можливості фразеологічного складу сучасної китайської мови широкі та різноманітні. Фразеологія китайської мови характеризується великою кількістю семантичних значень і функціональних особливостей. Тому фразеологізми широко використовуються як важливий засіб мовної виразності у китайській мові.

Серед істотних ознак фразеологічних одиниць окрім номінативності особливо виділяється їх образність, емоційна виразність, експресивність і оцінний характер. При описанні фразеологічних одиниць слід зазначити основну особливість їх значення: «оцінка не існує без семантичної долі раціонального» [4].

Фразеологізми, що мають емоційно-оцінне значення, є засобом вираження суб'єктивного ставлення мовця до тих предметів, про які йде мова. Оцінка, а також емоція, якої супроводжується суб'єктивне ставлення до предмету думки, саме і створюють емоційно-оцінне значення. Емоційно-оцінне значення може бути двоякого роду: воно може бути позитивним і негативним (все залежить від того людина відноситься до предмету/іншої людини) [1].

Вживаючи фразеологізми чен'юй відповідно до їх значення, слід враховувати емоційне забарвлення, притаманне даним виразам. Як і у звичайних словах, однією зі складових частин значення чен'юй є його емоційно-оцінний компонент. Існують кілька причин, що можуть спричинити виникнення того чи іншого емоційного забарвлення чен'юй. Так, у деяких чен'юй їх емоційне забарвлення пов'язане з джерелом походження, у деяких – з морфемами, що його складають (точніше – з емоційно-оцінним компонентом їх значення). Велика кількість фразеологізмів набуває того чи іншого емоційного забарвлення поступово, у процесі вживання. Однією з найважливіших умов правильного вживання чен'юй є чітке розрізнення їх емоційного забарвлення [3].

Емоційне забарвлення притаманне й фразеологізмам з гендерними компонентами, зокрема фразеологізмам чен'юй. Під час дослідження засобів вербалізації гендерних

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей
I Міжнародної науково-методичної конференції

Відповідальний за випуск: (Руда Н.В.)

Комп'ютерна верстка: Петрищева О.В.

Коректор: Коробкіна І.М.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори

Підписано до друку Формат Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк.

Обл.-вид. арк. Зам № Тираж прим. Ціна договірна.